

2019 – 2

HOLLANDS Maandblad

Jori Stam

Co Woudsma

Kim Schoof

Maarten Doorman

Eva Maria Staal

Delphine Lecompte

Thomas Heerma van Voss

Teend Posthuma

Mauk Westerman Holstijn

Philip Huff

HOLLANDS Maandblad

INHOUD NO. 2 – 2019

zestigste jaargang • nummer 855

februari 2019

Opgericht in 1959 door K.L. Poll.

www.hollandsmaandblad.nl

Redactioneel – Deze maand

Eva Maria Staal – Beenham

Thomas Heerma van Voss – Op literaire expeditie naar Zweden

Maarten Doorman – Gedichten

Mauk Westerman Holstijn – Nattigheid

Co Woudsma – Gedichten

Jori Stam – Nieuwe burens

Kim Schoof – Over Gerard Reve en lezend samenleven

Delphine Lecompte – Gedichten

Tjeerd Posthuma – Langer dan de feestdagen

Philip Huff – Gedichten

Tekeningen Karen Opstelten

Auteurs in dit nummer

Colofon

Deze maand

Deze maand nam *Hollands Maandblad* na vijftientig jaar afscheid van haar benzine-aangedreven kettingzaag Bastiaan Bommeljé. Decennialang draaide de tweetaktmotor van dit mechanische pronkstuk onverminderd toeren, terwijl woudreuzen werden gereduceerd tot keurige houtstapels om als brandstof te dienen voor het vuur van de Nederlandse literatuur.

Hoe nu verder?

Niets zo overmoedig en prematuur als hier een revolutionair ‘programma’ verkondigen. Laat ik dan ook in eerste instantie de gemoederen sussen: de receptuur van *Hollands Maandblad* is uitgekristalliseerd na een decennialang proces van wroeten en wrikken, indikken en uitdijen, terugtrekken en aanvallen. Zulke proefondervindelijk verworven deugdelijkheid verwerpen, is onvergeeflijke verkwisting. Negentien jaar geleden deduceerde oud-redacteur J.J. Peereboom een ‘complex van deeldeugden’ dat dienstdeed als toetssteen van *Hollands Maandblad*-dichters, -schrijvers en -tekenaars: intelligentie, geleerdheid, verbeeldingskracht, stijl en schrijfkunst. Aan deze criteria viel en valt niet te tornen: de ballotage blijft onverbiddelijk. Rekent u dan ook op poëzie en proza gespeend van eentonigheid en bedrog, vergezeld door tekeningen van opperste schoonheid, feilloos vormgegeven en gedrukt op – jawel – papier.

In tweede instantie is het wellicht onwenselijk dat *Hollands Maandblad* zich verschanst achter een kwaliteitsoogmerk wanneer haar lezers als elitaire snobs op de korrel worden genomen door hun bewindslieden. Die nationale afkeer van ‘hoge cultuur’ maakt dat literaire tijdschriften en hun lezers zich in een situatie bevinden die Kurt Vonnegut omschreef als ‘een zeer herkenbare ervaring voor machtelozen in oor-

logstijd: aan een bewust blinde en dove vijand proberen te bewijzen dat je de moeite waard bent'. Is het moment dan aangebroken voor een handreiking aan de vijand in de vorm van een *Hollands Maandblad*-bloemencorso of -blaaskapel? Nee, dit maandblad heeft nooit gekozen voor een roemloos lidmaatschap van het literaire landschap, wel voor strijdbaarheid.

Hoewel het 'goede humeur' waarnaar oprichter K.L. Poll verwees in het eerste nummer van *Hollands Maandblad* in de mottenballen lijkt te liggen, is het gemakzuchtig om af te sluiten met cultuurpessimistische rancune ter verbloeming van een calimerocomplex. Interessanter is om te constateren dat *Hollands Maandblad* de komende jaren een fijnproeversmissie wacht die lijkt op koorddansen op een schoenveter boven een peilloos ravijn. En iedere koorddanser kan u vertellen: vooruitkijken is noodzakelijk om het evenwicht niet te verliezen.

Diezelfde oprichter stelde al in 1959 een immer relevante vraag: 'Hoe vindt en animeert men de smalle groep mensen, lezers en schrijvers, van wie het bestaan van dit blad zal afhangen?' Een definitief antwoord is niet te geven, omdat zulks een voortdurende herziening en bijstelling vereist, maar die overpeinzing stemt hoopvol: *Hollands Maandblad* zoekt al sinds haar oprichting naarstig naar een zeldzame groep enkelingen om daaraan haar bestaansrecht te ontleen.

En het weet u al zestig jaar te vinden. – D.G.

Beenham

Eva Maria Staal

Ik zag mijn moeders kookschrift liggen. Blader je het vanaf de goeie kant door, dan leer je hoe je een rauwe lamsschouder verandert in een delicatessie die een veganist doet biechten. Haar kippensoep heeft mij vorig jaar over mijn liefdesverdriet heen geholpen. Ze kraakt een kreeftenstaart in dat schrift, of pelt een rundertong.

Op bladzijde vijf tasten haar vingers behoedzaam het kreeftenpantser af. Op bladzijde zeven stropen ze de gekookte, rubberachtige papillen van de tong. Elke vleessoort komt in dikke plakken op zilveren schalen. De kreeft bedruipt ze met citroenboter. De tong met Madeira-saus. Ze schilt, snippert en hakt, braadt, roostert en smooft, ze fileert, blancheert en flambeert.

Maar wie het schrift omdraait, en het van achter naar voren leest, maakt kennis met de magere kant van mijn moeders leven, het leven van na de feestmaaltijd, het leven na de scheiding van Ewald, mijn vader, het leven zonder toegevoegde suikers.

Nooit zie ik haar schrijven.

Nooit laat ze het schrift slingeren.

Ineens vroeg ik me af hoe vaak ze mijn dagboek had doorgebladerd. Nooit, vermoed ik. We gunnen elkaar onze geheimen, en trouwens: voor een van ons iets kan verbergen, weet de ander al dat er iets aan scheelt. Ook nu. Mijn moeder is er slecht aan toe, de laatste weken.

Toen ik vanmiddag thuiskwam zat ze opgekruld in de witte fauteuil. Daar zit ze zelden. Ze maakt zichzelf niet graag klein. Daar is ze ook iets te dik voor. Het liefst zit ze op een rechte stoel, met haar voeten stevig op de grond. Haar buik en dijen hebben steun nodig.

Met mijn jas nog aan vroeg ik wat de dokter over opa had gezegd.

Zachtjes legde ik de plastic boodschappentas op het aanrecht. Eigenlijk moest de inhoud meteen de koelkast in.

‘De dokter was er niet,’ zei ze. ‘Spoedgeval. We moeten wachten tot hij contact opneemt. Pech. Raar. Alles is raar. Ik weet dat opa doodgaat en dat is ook niet erg. Hij is oud, hij is op. Maar ik wil het uitstellen, en ik heb geen idee waarom.’

Ik vermoedde dat ze dat best wist, en ook dat ze elke nacht in dat schrift om de hete brij heen zat te pennen, ervoor kiezend zichzelf niet te snappen. Wat aan opa’s ziekbed of eerder was voorgevallen tussen die twee, wist ik niet, maar ooit had iets mijn moeder van streek gemaakt, en nu was die verwarring terug. Als een gevangene zat ze tussen mijn grootvaders nog-net-niet-voorbij leven en zijn onherroepelijke dood. Te laat om nog iets uit te praten, te vroeg om daarin te berusten.

Eerst maar eens koffiezetten, dacht ik. Nadenken over wel of geen zoetje, veel of weinig melk, geeft tijd. Met je rug naar de ander kun je het gesprek nog even uitstellen. Ik pakte mokken uit de kast, terwijl het apparaat pruttelde. Wat kon ik haar vragen? En wat niet? Want aandacht schept een band maar slechts afstand houdt die intact. Hoe hield ik het midden?

lees meer in het nieuwe nummer

Op literaire expeditie naar Zweden

Thomas Heerma van Voss

Snelwegen ontbreken in dit deel van het land. Tussen de bomen door loopt alleen een lange strook asfalt die zich schikt naar de heuvels en waarop niemand harder mag rijden dan tachtig kilometer per uur – al lijkt het me onwaarschijnlijk dat de snelheid hier ooit wordt gecontroleerd. Behalve een enkele tegenligger komen we niemand tegen. Volgens Google Maps duurt het met het openbaar vervoer zes à vijftien uur om onze bestemming te bereiken. Met de auto is het maximaal dertig minuten. Zo nu en dan worden de bossen afgewisseld door meertjes, of verzamelingen van drie, vier houten woonhuizen in die typisch Zweedse donkerrode kleur – steeds met een enorme tuin erbij: ruimte genoeg. Even bekruipt me de vraag of mensen in zo'n omgeving, met zo veel weidsheid en zo weinig afleiding, eerder gaan schrijven dan mensen in een grote stad. Of ikzelf anders was gaan schrijven als ik hier was opgegroeid – of dat dat allemaal bijkomstigheid en bijgeloof is, romantische gedachtes waarmee je als je niet oppast de plek of woonplaats van een auteur veel te veel kracht toedicht.

Na een tijdje kondigt een verkeersbord een hotel aan dat niet meer bestaat. Kort daarna bereiken we onze bestemming.

Mårbacka, Zweden. Het is een landgoed waaraan al bijna een eeuw niets is veranderd en waar Nobelprijswinnaar Selma Lagerlöf in 1858 werd geboren, opgroeide en vrijwel al haar werk schreef, waaronder de klassieker *Niels Holgerssons wonderbare reis* (1907). Een kinderboek, maar het soort waar volwassenen meteen mee wegliepen, een categorie waarvan later ook Astrid Lindgren en Annie M.G. Schmidt deelgenoot werden: ingenieus, fantasierijk, vooralsnog tijdloos. Diezelfde adjectie-

ven werden meteen op Lagerlöfs werk losgelaten. Ze schreef tientallen boeken, bleef verhalen verzinnen tot aan haar dood in 1940, vanzelfsprekend op Mårbacka. Tot voor kort had ik nog nooit van het landgoed gehoord. Ook de naam ‘Lagerlöf’ zei mij eerlijk gezegd vrijwel niets.

Zonder te weten dat ze hier zo dichtbij opgroeide, laat staan dat haar vroegere landgoed zo zorgvuldig is geconserveerd en tegenwoordig als openluchtmuseum dienstdoet, ben ik met mijn vriendin naar dit gedeelte van Zweden afgereisd. Värmland is de naam; een streek die volgens toeristeninlichtingen de natuur als ‘grootste speeltuin’ heeft. In het kader van rust, willekeur en afzondering hebben we een huis gehuurd in Munkfors. Een dorpje met één bakker, één pizzeria en meer verkeersdrempels dan inwoners. Er is zo veel ruimte dat de inwoners zichtbaar niet weten wat ze ermee moeten. In heel Värmland zijn flinke stukken land waar het gras niet wordt gemaaid, paarden vrij spel hebben en honderden bomen kriskras door elkaar groeien.

En er is dus Mårbacka – een van de weinige musea hier. Misschien wil ik het daarom bekijken. Misschien omdat ik niet precies weet hoe ik de natuur als speeltuin kan gebruiken. Of wellicht wil ik naar Mårbacka om voor het eerst het huis van een Nobelprijswinnaar te zien. Maar het is ook voorstelbaar – zo realiseer ik me terwijl we onze auto achterlaten op de ambitieuze grote parkeerplaats waar hooguit tien van de honderd vakken worden gevuld – dat mijn verlangen tot bezoeken werd aangewakkerd door een essay van Roderick Nieuwenhuis in *De Groene Amsterdammer*.

lees meer in het nieuwe nummer

Nattigheid

Mauk Westerman Holstijn

Er was regen voorspeld. De rij voor de sauna liep van de balie tot vlak buiten de deur. Zo nu en dan keek iemand in de rij bezorgd naar de grijze wolken die samenpakten. De eerste spetters waren al gevallen, veel was het niet, maar de doordringende kou maakte de vochtigheid onaangenaam. *Gek is dat, dacht hij, dat de regen buiten zo naar is, zo pijnlijk dat je vanzelf je schouders optrekt en een verkramppt gezicht trekt, terwijl een zwembad, een douche, een sauna, al die dingen waarvoor wij hier in de rij staan...*

Hij maakte die gedachte niet af. De oplossing lag voor de hand: het ging om temperatuur. Koud water doet pijn. Warm water is fijn. Klaar als een klontje. Het was slechts het stampen en rollen van zijn gedachten.

Hij was aan de beurt en betaalde per pin.

Bijna drie uur later waren zijn vingers rimpelig en zijn huid rood van de doorbloeding. Met vijf naakte vreemden deelde hij de ondoorzichtige stilte van de stoomcabine. Zijn hoofd hing voorover om het uit de hete luchtlaag vlak onder het plafond te houden. Zijn lippen hingen slap richting de grond, en om de paar seconden viel er een druppeltje vanaf dat met een luide tik de tegels raakte. Hij zuchtte diep. Hete lucht stroomde naar binnen, hete lucht kwam weer naar buiten, alsof hij een roker of draak was. De stoom begon zijn longen te irriteren. Longen zijn niet bedoeld om water in te ademen, ook niet met kleine beetjes tegelijk. Inmiddels zou de regen wel zijn gestopt. Hoe langer hij wachtte, hoe onaangener de weg naar huis. Tijd om te gaan.

Hij verzamelde zijn eigendommen. Er waren meerdere kleedhokjes beschikbaar, dus hij liep een paar keer heen en weer voor hij een keuze maakte. In het hokje hing hij zijn kleren aan het haakje. Onder in de

tas had hij een handdoek gestopt; hij grabbelde rond tot hij de ruwe stof herkende, en trok zijn hand terug alsof hij hem had gebrand. Met een woeste beweging trok hij zijn tas open en keek erin. De handdoek was drijfnat. Alsof hij in het water was gevallen. Met een kreet van verontwaardiging trok hij het slappe, zware ding uit de tas en probeerde hem droog te wringen, wat natuurlijk geen enkele zin had; een plens water vermengde zich op de vloer met het water dat nog altijd van zijn naakte lichaam droop en zette koers naar de afvoer, maar de handdoek bleef kletsnat.

Hoe kon dit? Koortsachtig dacht hij terug aan die morgen. Er had zowel natte als droge was over de waslijn gehangen, en hij had haast gehad. Had hij echt een natte handdoek van de lijn gehaald? Het moest wel. Drie uur lang in een kluisje met die natte handdoek; was het iemand anders overkomen, dan had hij vast gelachen. Nog mazzel dat zijn telefoon er niet in had gezeten.

Enkele minuten overwoog hij zijn opties. Het was er eigenlijk maar één. Kreunend en vloekend trok hij zijn shirt en broek over zijn kletsnatte huid. Water is geen glijmiddel, het maakt droge stof juist stroever. Zijn broekspijp rekte uit tot reusachtige proporties en piepte protestearend toen hij zijn voet erdoorheen perste. Op de vloer van het kleedhokje lag een soort gruis, waarschijnlijk uit de schoenen van de vorige bezoeker. Hij kon het niet zien, maar hij voelde het via zijn voetzolen in zijn broekspijpen en sokken terechtkomen. Konden mensen hun voeten niet veggen? Woedend hanneste hij in de plastic telefooncel zijn schoenen aan, balancerend op één been en bijna uitglijdend. Het was verleidelijk om de verraderlijke handdoek achter te laten, maar hij probeerde hem toch maar terug in de tas.

lees meer in het nieuwe nummer

Nieuwe buren

Jori Stam

Het begon midden in de nacht. Ik werd wakker van vreemde geluiden in het trappenhuis – harde klappen tegen de muren en een onverstaanbaar stemgeluid. Op blote voeten liep ik door de smalle gang van mijn appartement naar de voordeur. Door de deurspion zag ik hoe een man met een blauwe bank in zijn handen achterwaarts de trap opliep. De bank was omwikkeld met doorzichtig folie.

‘Look out, look out,’ schreeuwde de man. ‘Watch out for the door here.’

Hij bedoelde mijn deur. Het vervormde trappenhuis in het kijkgat werd donker en ik hoorde het plastic tegen mijn voordeur schuren. Kort daarna zag ik de rug van een andere man die de bank de volgende trap opduwde. Hij was mager en lang met blonde dreadlocks die onder een grijze muts uit bungelden. Slippers met witte sokken terwijl het bijna winter was.

‘Fuck, I can’t move any further, go back, go back,’ schreeuwde een stem met een Duits accent.

‘I can’t, I can’t,’ antwoordde de ander. Hij liet hij de bank met een harde klap op de treden vallen en toen begonnen ze allebei hard te schelden. *Scheiße, verdammt nochmal.* Ze schoven de bank van de trap en zetten hem tegen de muur naast mijn deur. Daarna liepen ze naar beneden om de rest van de nacht niet meer terug te komen.

In het halletje is hij zijn postvakje aan het legen. Tegen de muur staat een groot houten krat. Een houten gevangenis van gemakkelijk drie meter hoog en de helft breed. Het verspert de weg.

Hij draagt dezelfde kleren als tijdens de verhuizing, om zijn nek hangt een gouden ketting met een yin-yangsymbool eraan. Zijn baard

is rossig en hier en daar grijs hoewel ik hem niet ouder schat dan ikzelf, hooguit vijfendertig.

– ‘Ah, neighbour! It’s me, Alex Sprodowsky, your new neighbour.’ Opgewekt geeft hij een hand en begint ongevraagd te vertellen hoe hij hier is beland. Tien jaar geleden werd hij in Oberhausen verliefd op een Nederlandse studente en een jaar later trouwden ze in Nederland. Sinds een maand zijn ze gescheiden en nu mocht hij hun huis niet meer in; ze had de sloten vervangen, maar gelukkig kende hij via via mijn huisbaas die hem het appartement boven mij kon aanbieden. Verder vertelt hij dat zijn broer uit Duitsland op bezoek komt en op een luchtmatras in de woonkamer slaapt waar hij zo een elektrische pomp voor gaat ophalen. Gratis, ‘auf Marktplatz’.

Alex vraagt wat ik voor werk doe. Ik leg uit dat ik muziekcomponist ben en jingles maak. Riedels op de radio, achtergrondmuziek voor reclames en introtunes voor televisieprogramma’s. Dat ik niet op kantoor werk maar thuis in een kleine studio.

‘Aha, mister music!’ roept hij enthousiast. ‘I thought I heard some music in your apartment today! I was in a band when I was younger, very famous in Germany. I played with big artists. I was in the same studio with Mick Jagger, I stood next to him, you know.’

lees meer in het nieuwe nummer

Over Gerard Reve en lezend samenleven

Kim Schoof

Halverwege het toneelstuk beklagde hij zich tegen het publiek: ‘In de boekhandel is mijn werk niet meer te krijgen,’ om af te sluiten met een weemoedig woordenpaar, misschien zelfs een smeekbede: ‘Lees mij.’

Afgelopen april stond een reïncarnatie van Gerard Reve op het toneel in diens Amsterdamse geboortebuurt Betondorp. Wanhopig op zoek naar een weg uit de vergetelheid van het graf, hakte de Nederlandse volksschrijver in het locatietoneelstuk *Circus Reve* met een bijl een gat in de muur rondom zijn begraafplaats. Maar geen van de gaten waar de schrijver aan het eind van ieder bedrijf doorheen kroop, bracht de eeuwige bekendheid dichterbij: telkens wachtte een nieuwe muur. Zo stevende de Nederlandse volksschrijver andermaal af op zijn aftakeling, voortgedreven door drank en gekte, uiteindelijk wegzinkend in dementie.

Een toneelstuk dat een van Nederlands grootste auteurs terughaald uit de dood om te voorkomen dat men zijn werk vergeet: het lijkt mogelijk om *Circus Reve* te interpreteren als aanklacht tegen de snel slinkende interesse van Nederlanders voor hun literair erfgoed. Immers: lang heeft de onverschilligheid niet op zich laten wachten. Twee van Reves vroegere levensgezellen waren nota bene als eregast op de première aanwezig – het is, met andere woorden, nog geen ‘leven’ geleden dat de schrijver in 2006 overleed, en toch moet diens geest blijkbaar al smeken om lezers.

En Reve is niet het enige slachtoffer van die krimpende interesse. Een recent rapport van de Raad voor Cultuur laat zien dat Nederland kampt met niet-aflatende ontleding. Hetzelfde onderzoek toont bovendien dat men leestijd niet zozeer heeft ingeleverd ten gunste van andere

bezigheden, maar dat steeds minder mensen überhaupt lezen – laat staan literatuur van eigen bodem: ‘In de bestsellerlijsten heeft de Nederlandse literatuur het zwaar. De laatste twintig jaar haalde alleen in 2006 en 2011 een Nederlandse roman de top 3, respectievelijk *Komt een vrouw bij de dokter* van Kluun en Herman Kochs *Zomerhuis met zwembad*.’

Bijna zou je de politicus die Nederland diagnosticeerde met een culturele auto-immuunziekte geloven, want voornoemd toneelstuk en rapport lijken ‘bewijs’ voor de baudetiaanse stelling dat Nederlanders lijden aan wat hij ‘oikofobie’ noemt, angst voor het eigene – waaronder de eigen literatuur. In Baudets beleving is de recente toename van xenofobie in de samenleving grote (linkse) onzin. Sterker nog: in Europa groeit sinds de Tweede Wereldoorlog volgens hem juist de afkeer van natiestaten en de bijbehorende culturele identiteiten. Baudet: ‘Xenofobie bestond misschien in de tijd van Gerard Reve’s *De avonden*: tegenwoordig is zij net zo zeldzaam als de opvatting dat de wereld plat is.’

In die uitspraak geeft Baudet echter een voorzet voor de ontkrachting ervan. Genoemde schrijver heeft namelijk talloze racistische en anderszins xenofobische uitspraken gedaan – decennia later dan *De avonden*. De beruchtste komt uit het brievenboek *De taal der liefde* uit 1972. Daarin schrijft Reve aan Simon Carmiggelt:

Nu moeten we nog van die Surinaamse en Curaçaose & Antilliaanse troep af. Ik ben er erg voor, dat die prachtvolken zo gauw mogelijk geheel onafhankelijk worden, en ons niks meer kosten, zodat we ze allemaal met een zak vol spiegelglazen en kralen op de tjoeki tjoeki stoomboot kunnen zetten, enkele reis Takki Takki Oerwoud, meneer! Zo denk ik erover, zet U dat maar gerust in Uw krant.’

lees meer in het nieuwe nummer

Langer dan de feestdagen

Tjeerd Posthuma

Hij is opnieuw wakker geworden en hij is er nog steeds klaar mee. Zonder haar wordt wachten tot de wekker gaat elke dag een grotere kwelling. Hij is er bijna zeker van dat het klokje hem tart door steeds trager te tikken. Nee, dit soort gedachtes moet hij niet hebben, daarmee maakt hij de mensen bang. Ergens anders aan denken, ergens anders naar kijken. Naar de muur bijvoorbeeld. Had die vroeger niet meer textuur? Zo slecht kunnen zijn ogen niet geworden zijn in één nacht. Waar zijn de scherpe puntjes? Waar zijn de korreltjes in het gladde latex? Deze muur lijkt egaal als de muren van het ziekenhuis, lijkt zo glad als een schoon vel papier. Hij strekt zijn hand uit. Hij weet heus wel dat de muur straks bekend zal aanvoelen, maar hij tast alsof hij in een hotelkamer naar een lichtknopje zoekt. Dan voelt hij scherpe korrels over zijn vingertoppen schuren. Hij aait met de rug van zijn hand langs de puntjes, alsof hij argeloos haar wang aait. Het schuren veroorzaakt een warme tinteling in zijn vingers. Hij kruipt wat dichtertegen de muur aan.

‘Je beweegt als een zeehond tussen de lakens.’ Nee, zo zou ze dat vast niet hebben gezegd. Zou ze er überhaupt iets van gezegd hebben? Zijn vingers bewegen over de muur. Nu hij dichterbij is, ziet hij weer de zwarte veegjes. Van de kranteninkt aan haar vingers op zaterdagochtend. En de streep van de aarde die nog aan haar knieën zat na die dag klussen in de tuin. Hij bevoelt de muur alsof hij haar sproeten telt. Zijn lijf beweegt misschien wat onhandig, maar zijn vingers krijgen de zekerheid van een minnaar. Daar, de boorgaten van het ingelijste borduurwerk ter ere van de geboorte van Joost. Niemand maakte een kleed voor de tweede, dus moest het weg. En hier, de wasco waarmee Mark het huis op Texel had nagetekend, met een ‘mega dure space-mand’ op het dak voor Tibbe. En dan ziet hij bij het voeteneind vijf donkere vlekjes. De

afdruk van zijn huilende knokkels. Alles is er nog, behalve zij, en hij kan zich niet eens meer herinneren hoe ze klonk.

De wekker krijst door de kamer. Hij rolt terug, zet het ding uit en kijkt nog een keer naar de muur, die nu weer zo vlak lijkt als witte fineer van de GAMMA. In de stilte mompelt hij: ‘Nog één keer je stem, voor ik vanavond aan het toetje begin?’ Hij hoort zijn eigen stem tegen het geverfde beton kaatsen. Nee, hij denkt echt niet dat hij met de andere kant kan praten. Hij weet heus wel dat ze er niet meer is. Hij hoopt dat ergens in zijn hoofd een vonkje ontstaat dat een elektroshock geeft aan het leven dat nog ergens in een kwab moet zitten. Een schok die in één keer alle herinneringen kraakhelder maakt, zoals stof van fotolijstjes wordt geblazen. Zoals zij dat kon, met haar stem, haar woordkeus, haar scherpe toon of juist haar zachte klank. Maar nu ziet hij vooral kraakhelder dat er niks meer is. Hij was even buiten een sigaretje roken, en toen hij terugkwam, was ze weg. Het lichaam dat in het ziekenhuisbed lag, was een vreemde, en hij was opeens een verwarde man die huilend schreeuwde over de godvergeten schande dat er binnen een rookverbod was.

lees meer in het nieuwe nummer

Auteurs in dit nummer

THOMAS HEERMA VAN VOSS (1990) – Publiceerde o.a. de romans *De Allestafel* (2009) en *Stern* (2013). In 2016 verscheen de novelle *Dat wat overblijft*; in 2017 de essaybundel *Plaatsvervangers*.

PHILIP HUFF (1984) – Schrijver, scenarist, vertaler. Schreef onder meer de romans *Dagen van gras* (2009), *Niemand in de stad* (2012) en *Boek van de doden* (2014). Ontving de Hollands Maandblad Schrijversbeurs 2010-2011 (*proza*). In 2015 verscheen de essaybundel *Het verdriet van anderen*.

JORI STAM (1987) – Debuteerde in 2015 met de verhalenbundel *Een volstrekt nutteloos mens*. Hij publiceerde o.a. in *De Revisor*, *Tirade* en *Oogst*.

MAUK WESTERMAN HOLSTIJN (1997) – Studeert Aquaculture and Marine Resource Management aan de Universiteit van Wageningen en schrijft voor *North American Fur*.

EVA MARIA STAAL (1960) – Haar debuutroman *Probeer het mortuarium* (2007) werd onderscheiden met de Schaduwprijs en de Lucy B. & C.W. van der Hoogt-prijs. Werkt aan een nieuwe roman.

CO WOUDSMA (1960) – Debuteerde in 1997 met de dichtbundel *Viewmaster*. In 2005 verscheen zijn tweede dichtbundel, *Geluksinstructies*. Met filosoof Klaas Rozemond en tekenaar Jet Nijkamp maakte hij *Filosofie voor de zwijnen* (2004) en *Het aardse leven* (2009). In 2015 publiceerde hij zijn derde dichtbundel, *Hoogste zomer*.

KIM SCHOOF (1992) – Schrijver, vertaler, redacteur van *de Nederlandse Boekengids* en recensent voor *Het Parool*.

TJEERD POSTHUMA (1991) – Schrijft, vertaalt en bewerkt toneel, televisie, film en proza. In 2016 verscheen zijn debuutroman *Stad van Goud* bij Thomas Rap; www.tjeerdposthuma.nl.

MAARTEN DOORMAN (1957) – Filosoof, dichter en essayist. Publiceerde talrijke boeken, recentelijk de poëziebundel *Je kunt bellen* (2013) en *De navel van Daphne; Over kunst en engagement* (2016).

DELPHINE LECOMPTE (1978) – Woont in Brugge. Met de bundel *De dieren in mij* (2009) won ze de Cees Buddingh'-prijs 2010. Haar bundel *Dichter, bokser, koningsdochter* (2015) werd genomineerd voor de VSB Poëzieprijs 2017. Meest recent verscheen haar bundel *Western, gedichten* (2017).

KAREN OPSTELTEN (1962) – Beeldend kunstenaar en celliste. Volgde haar opleiding aan de Rietveldacademie en de Rijksacademie. Exposeerde o.m. in Amsterdam, Den Haag, Tata (Hongarije), Haarlem en in Alkmaar, alwaar zij haar atelier heeft; www.karenopstelten.nl.

HOLLANDS Maandblad

Redactie: David Garvelink

Redactieraad: Gerard van Emmerik, Beatrijs Ritsema en Mark Boog

Vormgeving: Steven Boland

Copyright: Auteursrecht voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door subsidie van het Nederlands Literair Productie- en Vertalingfonds, thans Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Redactiesecretariaat: Hollands Maandblad • Postbus 59.752 • 1040 LG Amsterdam •
Tél. 020-6175955 • info@hollandsmaandblad.nl (niet voor kopij)

Bij ongevraagde bijdragen postzegels voor antwoord bijsluiten

Uitgever: Stichting Hollands Maandblad, p/a Bilderdijkkade 63-b • 1053 VJ Amsterdam

Abonnementen: 12 nummers per kalenderjaar, prijs per jaargang € 84,50 •

Proefabonnement (3 nummers) € 24,50 Abonnementen die niet één maand voor afloop van de abonnementsperiode zijn opgezegd, worden automatisch verlengd

Opgave: S.P. Abonneservice • Postbus 105 • 2400 AC Alphen aan den Rijn.

Telefoon tijdens werkdagen van 9.00-17.00 uur: 0172-476085.

Een acceptgiro voor betaling volgt

Losse nummers: € 7,50 • dubbelnummers € 9,90 • Verkrijgbaar bij de boekhandel of door bestelling via www.hollandsmaandblad.nl dan wel per mail: HollandsMaandblad@spabonneservice.nl